СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 192. Джерзі Сиτі, Н. Дж., вівторок, 18-го серпня 1936. — VOL. XLIV. No. 192. Jersey City, N. J., Tuesday, August 18, 1936. THREE CENTS

КОКЛИНІСТИ ЗА ЛЕМКЕ

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Конвенція „Краевого Союзу для Суспільної Справедливости" заявилася 8,153 голосами проти одного за кандидатуру Вилієма Лемке на уряд президента Злучених Держав.

Делеґат, що віддав одинокий голос проти кандидатури Лемке, викликав своїм становищем поважне збентеження. Поліція охоронила його перед гнівом інших делеґатів. Пояснюючи це голосування, делеґат заявив, що він поважає о. Коклина, але думає, що делеґати стали жертвою психольоґії юрби та що вони нічого не знають, які цілі має Ліґа Свободи й Вилієм Рендолф Герст, з якими видимо звязував „Краєвий Союз для Суспільної Справедливости".

Заява цього делеґата заставила інших делеґатів з його округи заявити, що вони всі стоять за Лемке, „гідного наслідника Вашинґтона, Лінколна й Джеферсона". Потім о. Коклин відрікся від звязку з „Ліґою Свободи" й Герстом.

Конвенція ухвалила теж виборчу плятформу. Предсідником орґанізації вибрано о. Коклина. На конвенції промовляли теж духовник Смит, що вважає себе наслідником луїзіянського диктатора Ґуї Лонґа, та д-р Тавнсенд.

ВИБОРЧА АКЦІЯ ВЕЛИКИХ ПАРТІЙ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт обїздив навіщені повінню околиці Пенсилвенії. Всюди його витали оваційно великі маси народу. Він не виголошував політичних промов. Ґубернатор Ландон, кандидат Републиканської Партії, виробив плян своєї виборчої тури по краю залізницею. Думає він виголосити з плятформи останнього возу поїзду 15 виборчих промов.

ЧЕРЕЗ СТРАЙК НЕ ВИЙШЛА ҐАЗЕТА.

СІЕТЛ (Вашинґтон). — Через страйк редакційних робітників у ґазеті „Пос-Інтеліджєнс" ця ґазета не виходить від минулого четверга. Редакційні письменники ходять пікетами під будинком ґазети. Між ними й страйколомами приходить деколи до бійки. Підчас одної такої бійки ранено смертельно 19-літнього Вилфреда Темпелтона.

„Пост-Інтеліджєнс" є власністю Вилієма Герста.

ПОЇЗД УБИВ 22 ЛЮДЕЙ.

ЛУИСВИЛ (Квібек, Канада). — У пятницю в ночі наїхав товаровий поїзд на переїжджаючий через тор тягаровий моторовий віз, у котрому були 43 робітники. Кілька з них вискочили з воза й вратувалися. Решту поїзд побив і покалічив. 17 з них згинули на місці. 5 умерли в шпиталі.

ФАРМЕРИ ДУМАЮТЬ ПРО МОЛОЧНИЙ СТРАЙК.

ПОЛАНД (Ню Йорк). — На зборах фармерів, що займаються молочарством, скликаних Нюйорською Федерацією Молочарів, приявні заявилися за страйк молочарів, щоб добитися ціни 3 долярів за сто фунтів молока.

ПОСУХА ТРЕВАЄ ДАЛІ. .

ВАШИНҐТОН. — Середньо-західні стейти терплять далі від посухи. Температура доходить часто вище 100 ступнів Фаренгайта.

Духовники індіянського племени Гопі в Готевілі, Арізона, танцюють гадючий таков, щоб викликати дощ.

ЗНАЙШЛИ ДОКАЗИ ІСНУВАННЯ РЕКЕТІВ У СТАРОВИНІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Учені асиріольоґи відчитали глиняні таблички, відкриті в мезопотамськім місті Нузі, та переконалися, що таблички говорять про рекетірство посадника цього міста 1,500 літ перед Христом. Напис на табличках обвинувачує посадника за хабарництво, податковий „ґрефт" та насильства над громадянами.

ТАЙФУН ГРОЗИТЬ КОРАБЛЕВІ.

МАНІЛЯ (Филипинські Острови). — Британський корабель „Сонинґ", що пливе з Китаю, вислав заклик про допомогу. Каже в ньому, що тайфун, що лютує коло острова Люзон, ушкодив корабель.

„Сонинґ" це вантажний корабель, але має на собі пасажирів.

Це вже третій корабель, що просить допомоги підчас цього тайфуну.

ЗАГАДОЧНЕ ВБИВСТВО.

ШІКАҐО. — Томас Тремел, вернувшися з роботи домів до свого мешкання в готелю Стейт, знайшов там свого 24-літню жінку, Марію Луїзу, неживою. Хтось їй розбив череп та задушив.

Злочин викликав справжню сензацію в цій околиці, бо це вже третій злочин того роду за останні 4 місяці.

НЕ ХОЧУТЬ ХОДИТИ ДО ПОЛЬСЬКИХ ШКІЛ.

В чесько-тешинському й фриштацькому повіті на Тешинському Шлеську при цьогорічних вписах записалося до польських публичних шкіл біля 1,300 менше дітей, ніж у минулому році. В чесько-тешинському повіті в звязку з цим треба буде зліквідувати 15 кляс.

ПАТ пояснює це явище тероризуванням польських робітників у залізних гутах.

ЛІСИ ГОРЯТЬ ДАЛІ.

Пожар лісів загрожує місту Айл Ройел, у Мішіґені, та МекҐрет, у стейті Мінесота. Невеличкі дощі трохи зменшили небезпеку поширення лісового пожару, але небезпека ще не минула.

ПРИСУД СМЕРТИ.

У бруклинськім карнім суді засуджено на смерть на електричнім кріслі 28-літнього Фeликса Коминґза та 24-літнього Джорджа Луиса за те, що вони вбили ресторанного прислужника Ралфа Ніццо, котрий опирався їм, як вони грабили ресторан.

„ЛІКАРНЯ".

Київські „Вісті" з 2. липня ц. р. подають такий опис одної з совєтських лікарень: „В селі Кремінному, рубіжанського району на Донеччині, є лікарня. Проте назва „лікарня" явно умовна, бо лікар Баков не подає медичної допомоги хворим. У квітні в цій лікарні народила трійню Олександра Чорнобай. Породильницю і дітей помістили в бруній холодній кімнаті. Мати була така слаба, що не могла доглянути малят. Батько дітей, Захар Чорнобай, нераз просив Бакова потурбуватися про дружину й немовлята, але той заборонив навіть звертатися до нього. ‚Діти, пролежавши 4 дні без догляду й допомоги, померли з голоду й холоду".

ЗБРОЙНА БОРОТЬБА НА ГУМАНЩИНІ.

„Нове Село" подає за харківським „Комуністом" (з 24. червня ц. р.), що на Гуманщині в околиці Баканби і Тального сильна ватага напала на відділ червоноармійців, присланих з уральського району. Ватага була добре озброєна з військово вишколеними людьми, що добре визнавалися в околиці. Після сутички червоноармійці мусіли уступати, зоставляючи вбитих і ранених. В погоні за червоноармійцями ватага загналася аж під Гумань. Потім скрилася в лісах, де, як пише „Комуніст", вона має „добрі сховища".

СТРАШНИЙ ВИПАДОК.

Різник Ян Лідзбарський з Пуцка їхав мотоциклем до Ґдині. Вчасі їзди хотів виминути авто та наїхав на телеґрафічний стовп. Дріт, який піддержував стовп, перетяв горло Лідзбарському так, що він згинув на місці. Його товариш вийшов з катастрофи ціло.

ПРОДАВ ЙОМУ БУДИНОК МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ.

Якийсь Яків Мільштайн з Соколова приїхав цими днями до Варшави і познайомився принагідно з Мендлем Ґольчинським. Вони швидко заприязнилися між собою і почали шукати спільно інтересів. Одного дня Ґольчинський показав Мільштайнові у Варшаві будинок міністерства закордонних справ і заявив йому, що частину того будинку може йому продати за 50 тисяч злотих. Мільштайнові будинок подобався і він з місця дав Ґольчинському завдаток 220 зл. Наступного дня бизнесмени мали зустрінутись і Мільштайн мав доплатити решту грошей. Та, очевидно, Ґольчинський не прийшов. Припадково стрінув його Мільштайн на вулиці та велів постерунковому його арештувати. І Ґольчинський опинився за решіткою.

ЗА СВОЮ ЛЕҐКОВІРНІСТЬ ЗАПЛАТИВ ЖИТТЯМ.

У Данціґу відобрав собі життя касієр місцевої Каси Ощадности, Вільке. До нього зголосився касієр Каси Хорих у Данціґу, Бормайстер, і на підставі фальшивого блянкету Каси Хорих витягнув з Каси Ощадности 10,000 ґульденів. По кількох годинах Вільке переконався, що документ фальшивий, і з розпуки відобрав собі життя.

ПІОНІРСЬКИЙ ЗЇЗД У БОРЩЕВІ.

Дня 28. червня відбувся в Борщеві, Алберта, ювилейний зїзд піонірів борщівського дистрикту з дуже інтересною програмою. Зїзд відбувся на площі перед Народнім Домом ім. Михайла Драгоманова. В тім зїзді брали участь не тільки старі піоніри, найстарші поселенці у згаданій окрузі, але й молодші фармери, багато з них вже тут роджені, які прибули на зїзд, щоби пошанувати старих поселенців-піонірів, що працею в поті чола перемінили цей дистрикт з дикого степу, в добре загосподарені оселі.

ПОПИРАЄ ПОЛОВУ НАУКУ ПО ШКОЛАХ.

Особисту ґіґієну і полову науку повинні вчити в усіх школах від початкових ступнів аж до університету, говорив д-р Ф. В. Джексон з Вінніпеґу, заступник міністра здоровля для Манітоби, до членів товариства Публичного Здоровля Британ Коломбії у Ванкувері.

„Вступ до тої науки був би дуже відповідний через науку біольоґії в нижчих школах, про розплід ростин і звірят", говорив він.

„Питання венеричних недуг, їх спосіб поширення, їх небезпека і їх контроля мусять творити частину науки про полову ґіґієну. На мою думку, їх треба обговорювати так свобідно, як кожну іншу заразливу недугу".

Бесідник заявив, що закон повинен не допустити до школи дитини, яка не є цілком здорова. І не лише діти повинні бути цілком здорові, але й учителі.

ЗБЮРОКРАТИЗОВАНИЙ КОМСОМОЛ.

Московська „Правда" у вступній статті стверджує, що численні комсомольські орґанізації дотепер не зрозуміли нових засад, які висунув 10-тий зїзд комсомолу, і по давньому замикаються в свому тісному колі; не ведуть ніякої праці серед молоді, що поза комсомолом. А тимчасом, пише „Правда", конче треба втягати до комсомолу якнайширші маси сільської молоді, щоб цю молодь учити й виховувати в дусі **державних** інтересів. Дотеперішня праця комсомольських оранізацій має бюрократичний характер і зовсім не ведеться по лінії постанов останнього зїзду.

ПОРУБАЛА СОКИРОЮ СВОГО ЧОЛОВІКА.

Іванна Артем з Дунаватуль (Румунія) порубала свого чоловіка Ярему на кусники та кинула їх до ставу. Причини того звірського вчинку жінки ще не устійнили. Артемова щезла.

НЕВІЛЬНО ЖЕНИТИСЯ.

В Букарешті засновано тепер школу для підстаршин пожежної сторожі. Але заряд школи не приймає жонатих, або заручених кандидатів. Також тим, що ходять до школи, не вільно женитись, ані заручуватись.

СКАЖЕНІ ПСИ ПОКУСАЛИ 35 ДІТЕЙ.

У Клівіцах, під Пулавами, 3 скажені пси вдерлися до місцевої дитячої оселі та покусали 35 дітей. Покусаним дітям лікарі уділили першу поміч.

ГРАД УБИВ КОНЯ.

У Локід, Алберта, падав такий великий град, що його кульки вбили коня на фармі Еліота Віра. Також у багатьох фармерів повбивав град курята. Градова буря тревала коло 10 мінут і в тім короткім часі повибивала вікна у численних домах, поломала молоде збіжжя та городовини. На полудне від Локід падав град величини цитрини. Збіжжя не виросло ще досить, тому його ушкодження не є тревалі; є надія, що воно ще поправиться.

ПРОПАВ ЯК КАМІНЬ У ВОДУ.

Юрко Панек, шахтяр у Кедомін, Алберта, що, попавши у шалену злість, покалічив тяжко вночі вистрілами з револьверу трьох своїх земляків і сусідів, а опісля втік у порослі лісом околичні гори, пропав по нинішний день, хоч його старанно пошукує поліція, як камінь у воду. З описів, які подає поліція, показується, що це ще молодий, коло 25-літній чоловік, середнього росту й ваги і походить з Польщі. Жертви його стрілянини, два чоловіки й одна жінка, приходять поволі до здоровля.

Поліція догадується, що Панек, доконавши бандитського нападу на земляків, утік у далекі ліси або сховався в якусь опущену копальню й поповнив там самогубство. Тому нема надії, щоб його тіло можна було скоро віднайти.

СЕРЕД БОЛЬШЕВИКІВ КИПИТЬ

МОСКВА.—Кореспондент нюйорського „Таймсу" доносить, що большевицькі власти опублікували дальшу частину закидів супроти Зіновієва і Каменева, колишніх великих большевицьких лідерів, нині засланців на Сибірі. Закидають їм не тільки звязки з аґентами Троцького, що вбили два роки тому Кірова, але теж те, що в 1934 році вони снували плян відірвати Україну від Совєтського Союзу і створити самостійну державу. В тій ціли вони навязали широкі звязки з ріжними українськими професорами, високими урядовцями, як теж членами української комуністичної партії. А Троцький, говорять большевицькі часописи, за границею навязував для тої самої цілі звязки з українськими фашистами та старався використовувати для розбиття Совєтів польсько-німецький союз.

Стільки плетуть большевики. Всі ці „закиди" є тільки на те, щоб закрити дійсні причини, що розсаджують зі середини большевицьку систему.

ГАРНІ ЖНИВА НА УКРАЇНІ.

МОСКВА. — Большевицька преса радіє, що на Україні жнива випали надзвичайно гарно. На одній експериментальній фармі біля Винниці один акер видав 120 бушлів пшениці. По інших місцевостях один акер видавав пересічно по 40 бушлів. Колективні фарми, говорять большевики, послугувалися в часі жнив в одній третині машинами-комбайнами.

ВИПАДКИ ПІДЧАС СВЯТА НА МАКІВЦІ.

ЛЬВІВ. — Комуністичні елементи відважилися нарушити цьогорічне свято на горі Маківці, на якій є похоронені тлінні останки Січових Стрільців, що в часі світової війни згинули в боротьбі з москалями. По проповіді о. Карпинського якийсь осібняк, замішаний у товпі, крикнув: „Ганьба!" Впорядчики взялися його виводити геть. З цього повстала метушня, а навіть хвилева паніка, яку одначе вдалося моментально опанувати. Товпа вирвала провокатора з рук впорядчиків і так сильно його потурбувала, що він від побоїв помер. Опісля ствердили, що це був відомий комуністичний аґітатор зі Сколього, Пона.

Другий неприємний випадок викликав фотоґраф з Гребенова, Йосько Люкс. Як розказують очевидці, він за всяку ціну хотів фотоґрафувати здвиг. На тому тлі прийшло до суперечки між ним іількома парубками, а далі прийшло до бійки, в якій Люкса тяжко потурбували.

ЧИ АВТОНОМІЯ ДЛЯ ЗАКАРПАТТЯ?

УЖГОРОД. — В обличчі загрози війни чехи починають застановлятися над тим, чи не датиб закарпатським українцям автономії, щоб тим зеднати їх симпатії для чехословацької републики. В останніх часах чеська преса широко розписується про цю справу і є познаки, що уряд клониться до того, щоб виконати супроти українців бодай частинно ті зобовязання, які він затягнув в санжерменськім договорі та які є втілені в конституцію. Тепер чехи дискутують над тим, чи не підчинитиб закарпатського ґубернатора безпосередньо президентові і соймові, а не, як досі, міністрові внутрішніх справ. Другим кроком реалізації автономії мала би бути зміна виборчої системи на Закарпатті та створення місцевого сойму. Чехи, що поселилися на Закарпатті, протестують проти задумуваних змін.

ЖОРСТОКОСТИ ЕСПАНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

ЛІСБОНА (Портуґалія). — Еспанські революційні війська розпочали на всіх фронтах офензиву. Біля міста Бадахос, на портуґальській границі, вони звели тяжку боротьбу з урядовими військами. Вкінці вони місто здобули і розстріляли 1,200 осіб, оборонців лівого уряду. Вулиці завалені тілами убитих.

МАДРИД. — Серед урядових кругів мораль починає заломлюватися. Комуністичні й анархістичні елементи, які дотепер стояли по боці лівого еспанського уряду у його боротьбі з фашистизуючими революціонерами, починають погрожувати ще одним переворотом зі середини. Вони закидають урядові, що занадто лагідно поступає з фашистами, бо не хоче бомбардувати тих міст, у яких вони заховалися, тому, бо, мовляв, там є цінні історичні памятники. Серед таких відносин, нарікають комуністи й анархісти, неможливо здавити революції.

ҐРАНАДА (Еспанія). — Урядові літаки бомбардували Лянхарон, Одхіва і Вента Ляс Авґусіяс, міста в провінції Ґранада.

І ТАМ АНТИСЕМІТИЗМ.

ЖЕНЕВА. — Тут вибухли вуличні заворушення між соціялістами й антисемітами. Тепер поліція окружила салю нарад Ліґи Націй, у якій відбуваються наради всесвітнього жидівського конґресу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДАЛІ ШКІРА ТРЯСЕТЬСЯ

Московські диктатори виступили з черговими ревеляціями ще одного заговору проти себе. Провідниками заговору, кажуть диктатори, є трійка старих большевицьких лідерів: Троцький, Каменев і Зіновієв. З ними були звязані багато інших заговірників, разом півтора тузина людей. Кажуть, що ці люди плянували низку терористичних актів проти комуністичних лідерів. Як перша жертва заговірників упав у 1934-тім році Кіров, один з найближчих приятелів Сталіна. За ним, видно, так кажуть московські диктатори, мали піти інші жертви. Щоб цьому запобігти, московський уряд переарештовує заговірників, а Троцького, котрого не може своєю рукою досягнути на засланню за границею, таврує перед публичною опінією світу як скритовбивника.

Таке говорять московські диктатори, себто Сталін та його прибічники. Чим покінчиться це обвинувачення, можемо вже згори знати. Можна бути певним, що Сталін перестріляє всіх, що їх дістане в свої руки. Як котрому з них дарує життя, то хіба тоді, як цього буде потрібно йому, Сталінові. Знаємо це з того, бо в усякій по диктаторськи правленій країні обвинувачення урядом значить стільки, що присуд, бо в такім краю суди є не знаряддям справедливости, але сліпим знарядям насильного уряду.

Це одно вже піддасть у сумнів усе, що проти нових арештованих жертв московської диктатури говорить московський диктатор. Знаємо це й з того, що коли по вбистві Кірова московський диктатор розправився люто з великим числом людей, у тому числі з багатьома українцями, світ не приняв за правду найгорячіших запевнень московьскої диктатури про вину засуджених з пімсти. Можна зовсім певно сказати, що московська диктатура власне на те підносить нове обвинувачення заговору, щоб таки переконати світ, що її закиди були правдиві. Московська диктатура думає новою жорстокістю доказати, що перша жорстокість була оправдана. І це власне їй не вдається. Світ не набере переконання, що Москва мала слушність перший раз. Світ тільки ще більше утвердиться в своїм переконанню, що московська диктатура жорстока.

Боротьба, що розвелася в Росії, це боротьба між тими, що помагали будувати цю диктатуру. З цього боку нам нема специяльної причини жалувати цих жертв. Коли вони нині впадуть трупами під якимось муром, то впадуть вони посередньо з власної вини, бо впадуть з рук цеї необмеженої влади, котру вони самі створили. І коли в Росії навіть собака не гавкне в їх обороні, то це теж тому, що вони поставили там порядок, при якому проти найбільше несправедливового обвинувачення невинної людини урядом навіть писнути не вільно. Не жаліти нам цих жертв свого нерозуму, але лекцію з їх траґічної долі витягнути можуть усі люди.

НЕРВОВІСТЬ ПОЛЯКІВ

Коли в 1919 році поляки захопили Східню Галичину, Волинь, Полісся й Підляшшя, вони хвалилися, що впродовж 10 до 25 літ цілковито винародовлять на тих землях українців і за той час українське питання для них перестане зовсім існувати. Свої надії вони опирали на тому, що, мовляв, польська культура вища, що українці національно мало свідомі, мало мають своїх національних цінностей, і тому повинні легко улягти польській асиміляції.

Та йшли роки за роками, а українці, замісць улягти польським винародовлюючим намірам, щораз більше кріпшали і ставили щораз сильніший опір. Замісць захоплюватися „вищою" польською культурою, українці почали витворювати серед себе зневагу до цеї культури й зчерги почали набирати пошани до власних національних цінностей. І так, замісць розвязати українське питання через асиміяцію, поляки своєю брутальною політикою ще гірше його розятрили. Нині воно стануло перед поляками на цілий зріст і просто навіває їх панічним страхом. Під впливом цього страху деякі україножерні польські круги, що то недавно ще вихвалялися нас впродовж кільканацятьох літ стравити, починають нині попадати у другу крайність: починають маячити про речі, яких ще нині нема, але до яких тверда дійсність може вневдовзі довести. Львівський „Новий Час" передруковує з одного україножерного польського часопису, „Ілюстровани Курер Цодзенни", жмут таких маячень, у яких автори уроєними подіями стараються розбурхати увагу польської суспільности на небезпеку, що грозить польському станові посідання з боку українців. Ось ці маячення:

„В одному старостві тернопільського воєвідства хлоп-поляк представив свою справу старості українською мовою й прохавв скоро й прихильно цю справу полагодити. Староста, очевидно, не знав, що хлоп поляк.

Коли хлоп вийшов зі староства, знайомі питалися його, чому він — поляк представив справу старості по українськи, а він на це: „Не дурний я представляти по польськи, щоб місяцями чекати на полагодження, або дістати відмовну відповідь, як це вже знаю з досвіду від інших. Коли представлю справу по українськи, то маю її полагоджену відразу й прихильно".

„Учителька - полька в одній місцевості борщівського повіту розмовляє зі мною по польськи. Надходить український парох, а вона говорить по українськи зі мною й священиком. Коли опісля спитався я її, чому так зробила, дістав я відповідь, що не треба бути шовіністом".

„Управитель польської школи, підпоручник резерви, відомий польський діяч, їде зі мною фірою й до свойого фірмана постійно говорить по українськи. Коли я його спитався, чи фірман українець, виявилося, що ні, одначе „до хлопа краще говорити по українськи".

„Один леґіоніст, тепер орґаніст в одному з подільських містечок, поляк (жінка теж полька) вдома говорить по українськи. Чому? Сам не знає, як це пояснити".

„Обсервував я товариство, що складалося з двох академіків-поляків, двох учительок-польок, підстаршини - поляка та одної студентки - українки. Розмовляли з собою по українськи, щоб... не дразнити одної панни".

„В Ланівцях (борщівський повіт) розпарцельовано фільварок так званим тут кольоністам. Та що показується? Ось підставлені поляки купують землю для українців і таким чином 60% землі дістається в українські руки. Контракти купна виставлені на польські назвища. А що гірше: власник фільварку про це знав і поучував хлопів, щоб так радили собі. Між купуючими були навіть інтеліґентні люди й на становищах.

„А що сказати про польські маєтки, які продається українцям (Шупарка, Филипківці, Скоснятин, Бабинці), а люди що це роблять, уважають себе за поляків, і то ще й яких?! Як назвати такий випадок, де інжинір-аґроном, власник 30-морґового господарства в повіті, свій маєток віддає в аренду українському парохові, бо той найкраще платить? Маєж із чого.

„В самоврядуваннях сидять українці, ніби дуже льояльні громадяни, але треба добре знати тих панів, щоби бачити, як вони собі помагають і як „делікатно" шикавують поляків. Розуміється, що ці панове працюють навіть дуже інтензивно в польських орґанізаціях і вони найбільш побажані. Такий пан буде напр. секретарем збірної громади, знає добре приписи й знає добре, що коли до даного дня заплатиться податки до каси, то давні податки будуть відписані. Тому, щоби піп не платив, сам секретар платить за нього зі своєї кишені. Дивним збігом всі українці своєчасно заплатили, але за те відписано їм давні залеглости. Поляки якось не були такі точні, ну — бож секретар є спокійний та угодовий українець".

„Дух офензиви, охота здобувати нові терени для польщини, ослаблений, а його місце заняла тревожлива дефензива, ментальність „рятувати останки" при одночасному „уляганню" насильству сильнішої другої сторони, з якою слід обходитися чемно й догоджувати їй на кожному кроці. Що цей шлях не веде до скріплення польського стану посідання на кресах, це хіба зовсім ясне для кожного, хто трохи думає про ці справи".

З ДНА ДУШІ

Коли приглядатися нашій незавидній дісности в суспільному життю і призадуматися над нею, то не можна прийти до іншого висновку, як до того, що в нас, десь там глибоко, на дні нашої психіки, притрушене культурою й цивілізацією як іскра попелом, є щось з печеро - степовика. Найменше, найлагідніше стрясення струшує цю поволоку культури і цивілізації, як легенький вітрець попіл з іскри і вилазить печеро-степовик в цілій своїй наготі і починає свій нестримний герць руйнування й пустошення всього, хочби це були десятками літ кровю і потом здобувані і надбані цінности. Він тоді підкопає повагу хочби й найважнішої справи, інституції чи ідеї і найбільше потрібного авторитету. Навіть перед денунціяцією і провокацією його нічого не повздержить. В таких випадках у нашого інтеліґента є щось з того дядька, який шукає „рихту", бо „рихт" мусить бути", а коли того „рихту" не вдасться „знайти", то він хапається останнього „арґументу": „коли нема мені, хай не буде й тобі". І тут нема ріжниці, чи буде йти про наші суспільні установи, інституції, чи ідеї. Всі вони є для нього однакової вартости і всі вони мають однакову розвязку. Коли він не може знайти „рихту", він їх так довго **мотлошить,** аж вони безобразні валяться під ноги, а тоді він, вискаливши зуби, регочеться, що „діпняв свого", що „нема ні мені, ні тобі". Тут для повности образу можна вложити на нього медвежу шкіру, в руки дати мачуґу, а в вискалені зуби кинджал.

Факти? Хто хоче, той кожної хвилі, всюди до схочу їх знайде. Вони є менші й більші, ширші й вужчі, цензурні й нецензурні. А всі вони однаково відділовують на наше суспільне життя і на наш національний орґанізм. Хто вміє й хто хоче дивитися, той усе це бачить.

(Для ілюстрації візьмім свято УМХ (Українська Молодь Христові).

Не можна сказати, щоб реалізація чисто релігійно-церковного свята УМХ була щасливо подумана, та переведена, починаючи від підбору осіб до комітету свята, а кінчаючи на дефіляді, де побіч владики засів на трибуні голова одної політичної партії! Що воно не було щасливо подумане, вказує факт, що комітет опісля реорґанізовано, а на святі не було тих, які повинні були бути. Це мусять признати орґанізатори свята, бо коли закривати на це очі і не признаватися до того, це не зміняє дійсности. Але не беруся тут критикувати свята, бо вважаю це недопускальним, ані його орґанізації і реалізації, бо на те вже запізно. Тут іде мені про голосну тоді студентську резолюцію з приводу того свята і що з тої резолюції потім вивязалося. Не буду тої резолюції ані обороняти ані оспорювати. Були в ній точки, які можна остаточно оправдати, бож сама дійсність (між іншим присутність голови УНДО-ння на трибуні) їх оправдала, але була й точка, з якою ніяк не можна погодитися, а навіть її зрозуміти. Але річ тут не в резолюції, а в тій пресовій кампанії старших, яка почалася з приводу тієї резолюції. Почався якийсь „несамовитий", нічим неоправданий і ніяк незрозумілий підкопуючий повагу всього, чи цілого нашого суспільного життя, **герць** преси. Читаючи тоді пресу, малося враження, що сам сатана опанував мозки наших деяких редакторів і інших писак, які забувалися до тої міри і посувалися так далеко, що закидували нашій ідейній повній посвяти студентській молоді, бож вона цю резолюцію ухвалювала, звязок з комуністами. Мало того. Видно, замало було пресі жирування на студентській молоді і почала в той сам спосіб **мотлошити** й ідею, яку та молодь визнавала. Пущено, як вже згадано, інсинуацію, що резолюцію інспірували комуністи, що студентська молодь, яка ухвалювала цю резолюцію, є в контакті з комуністами, що ті студенти є націоналістами, й що вони є вихованцями націоналізму. „Утотожнено" в очах мас націоналізм з комунізмом і в той спосіб почалося кампанію-герць проти націоналізму і націоналістів.

Коли ще була розумна причина виступу проти резолюції перед святом УМХ, то вже ніяк не можна навіть зрозуміти тої кампанії **по** святі. А всім нам відомо, що ця кампанія, цей герць, це **мотлошення** студентської молоді, націоналізму і націоналістів „коханими батьками" тягнувся цілий рік. Так! Шукали „рихту". Аж вкінці припинився цей герць, бо... бо частина тих, які цю резолюцію ухвалювали, опинилася в **тюрмі.** Значить, „рихт" знайдено. — („Голос Нації").

КОМСОМОЛ

(2)

Що зробив серед цієї молоді комсомол? На зїзді було 801 делеґатів з правом голосу та 302 делеґати без права голосу, які заступали 3,981,777 членів комсомолу, приналежних до 43 націй, що живуть у советському Союзі. Советський Союз нараховує коло 250 тисяч колгоспів, але лише в 102 тисячах колгоспів існують комсомольські орґанізації, себто менше, як в половині. Комсомольські орґанізації по селах нараховують в цілому 1,202,607 членів, з яких 87% занято безпосередно в сільсько - господарському виробництві, а решта займає пости лише посередньо звязані з сільським господарством. В колгоспах, де є комсомольські орґанізації, належить до них пересічно лише 7% всієї колгоспної молоді, а решта стоїть поза рамками комсомолу і його роботи.

Комсомол і жіноцтво.

Найменше зацікавлення комсомольською роботою виявляє сільська жіноча молодь. Серед членів комсомолу нараховується менше ніж одна третина жіночої молоді, хоч нормально повиннаб бути бодай половина. В не-московських країнах Союзу є в загальному лише 10—15% членства комсомолу дівчата, а по селах цей відсоток знижується, бо на 100 дівчат сільської молоді заледво 3 належать до комсомолу. З огляду на те поведено тепер шалену аґітацію між жіночою молодю за вступ у комсомол і при всякій нагоді видвигається на верх комсомолок, що чимнебудь прислужились системі, як от Марію Демченко, Пашу Ангеліну, Марину Гнатенко й інших. наділяється їх ордерами, возиться на показ до Москви, обдаровується — все для того, щоб викликати завись інших дівчат та змусити їх до активізації на користь комсомолу і партії та системи. В загальному успіхи такої пропаґанди, повязані безпосередньо з пропаґандою стахановського руху, невеликі, хоч читаючи советську пресу можнаб набрати враження, що в Советах дівчата взагалі перебрали ініціятиву в господарській ділянці в свої руки. Отже успіхи комсомолу по селах не надзвичайно великі, коли взяти на увагу вище наведені цифри і факт, що Совети є країною аґрарною з переважаючою більшістю селянського населення. Решта молоді зорґанізованої в комсомолі живе по містах та заводах.

В цілому Советському Союзі є 7 міліонів робітників у віці до 23 літ, з чого 3,140 тисяч працює в промисловости, 700 тисяч в транспорті і 700 тисяч в будівництві — що разом виносить 34% всієї скількости робітництва. Пересічна заробітна платня робітника на рік виносила в 1928 році 730 карбованців, а в 1936 році пляново виносить 2,465 карбованців. З тієї скількости робітництва комсомол охопив лише 2,779,170 людей, при чому треба узглянднити ще й те, що в ту цифру входить не лише робітництво, а й урядники, торговці, службовці ріжних установ і т. п., що ще більше зменшує питому вагу комсомолу і його роботи в місті серед робітництва. Отже і в містах комсомол не може похвалитися надзвичайно великими успіхами. При тому треба ще звернути увагу на те, що майже всі комсомольці по заводах і в копальнях займають передові, хоч нижчі місця в праці і командують масою безпартійного і поза-комсомольського робітництва, занятого безпосередно в продукції. На зїзді було заявлено, що уряд вислав коло 200 тисяч комсомольців на відповідальні роботи в цілому Союзі, себто треба розуміти не на чорну роботу.

За обі пятирічки підготовано з комсомольців 310 тисяч ріжних спеціялістів, в тому 35 тисяч інжинірів, 83 тисячі техніків, 59 тисяч аґрозоономів, техніків, ветеринарів та сільсько-господарських механіків та 92 тисячі учителів. Отже приналежність до комсомолу отвирає молодому чоловікові двері в світ і дає йому змогу вчитися. При тому варто навести опубліковані з приводу зїзду дані щодо письменности серед молоді. В загальному в Советах нараховується в початкових та середніх школах 27,935,900 дітей і 700 тисяч учителів, в технікумах 740 тисяч учеників і в високих та вищих школах 509 тисяч студентів. Та проте є ще 8—10% зі всього населення неписьменних віком від 8 до 50 літ, себто декілька міліонів. Характеристичні є дані з ряжського району коло Москви, отже з самого центру. В тому районі є між молодю в комсомольському віці 8.5% неписьменних і 32% малописьменних. Не краще стоїть справа і з учителями за даними лише за РСФСР, а не за цілий Союз: В 1935 році було з усіх учителів 34.8% з нижчою освітою, 63.7% з середньою освітою і лише 1.5% з вищою вчительською освітою. Це щодо вчителів початкових шкіл. Серед учителів середніх шкіл було 9% з нижчою, 66% з середньою і лише 25% з високою вчительською освітою. Чого може научити середньошкільника учитель, що сам не має середньої освіти, всякому відомо. Отже і в тій ділянці комсомол не має надзвичайно великих успіхів, хоч ця ділянка належить в сферу його діяльности, за вимком хіба того, що через комсомол добились фахової освіти 31 тисяч молодих людей.

„Геть з мілітаризмом".

Найважнішою ділянкою роботи комсомолу є військово-вишкільна праця серед молоді і населення взагалі, яку він робить в рамах орґанізації осавіохема та фізкультурників. Що це найважливіше завдання комсомолу, на це вказують не лише параґрафи статуту і програми комсомолу, ухвалені на цім зїзді, а й дані щодо цієї роботи, які видвигалось все на перший плян та всі промови, де найбільше було чути про військово-оборонну роботу. Безперечно, що все це було більше розраховане на ефект за границями Союзу і відповідно спрепароване.

За 5 літ придбали значок „Готов до праці і оборони" коло 4 міліони людей, з чого коло 300 тисяч по селах, решта по містах. Отже меньше-більше стільки, скільки членів комсомолу як по містах, так і по селах. В самому 1935 році норми на той значок здали 1,126 тисяч людей. В протиповітряній... противоздушній і протихемічній обороні вишколено коло 1 міліона людей, іспит з тереноознавства склали коло 1 міліона людей, навчилися уходу за кіньми коло 1.5 міліона людей, склали іспит на знавців авіяторів 2 тисячі людей, на знавців планерного діла 52 тисячі людей, на повних планеристів 3 тисячі людей, на знання мотора взагалі 1.6 міліона, вишколено в санітарному ділі коло 1 міліона людей, на інструкторів протихемічної оборони 25 тисяч людей, на кавалеристів - спортсменів 10 тисяч людей, на шоферів 35 тисяч людей, на ворошиловських стрільців 1 ступня 990 тисяч упродовж 2 останніх років, з чого в самій Москві 160 тисяч, на ворошиловських стрільців 2 ступня 20 тисяч, з чого в самій Москві 7 тисяч, на снайперів 1 тисяча, на інструкторів снайпінґу 125 людей, на майстрів спорту 2 тисячі, на летунів 2,500, з чого в самій Москві 500, переведено 1,120 тисяч скоків з 400 парашутних вишок і 21 тисяч скоків з легкопадом з літаків, вишколено коло 22 тисячі парашутистів та 1 тисячу інструкторів парашутного діла, закладено в загальному 144 летунські клюби для вишколу коло 10 тисяч людей в летунському ділі, 241 планерну школу та 1,723 планерні кружки. Ось і дані військово-вишкільної роботи комсомолу. На цей рік ту роботу посилюється. Плянується вишколити 100 тисяч ворошиловських стрільців 2 ступня та 8 тисяч пільотів резерви.

Робота ця ведеться здебільша по містах і дуже мало по селах. Вона не обхопила ще навіть всіх членів комсомолу. Сюди враховано теж і військових фахівців всього вишкільного діла, що тепер демобілізовані і є в резерві, що в свою чергу зменшує вартість тих даних. Сюди враховано також і осяги комсомольців, що служать в советській армії і вчаться того всього не з рамени комсомолу чи осавіохему, тільки з обовязку при армії. Вже сам факт, що на 889 тисяч стрільців 1 ступня в самій Москві вишколено 160 тисяч, а на 20 тисяч стрільців 2 ступня 7 тисяч вишколено в Москві, говорить про те, що військово-вишкільна робота ведеться здебільша по містах. 300 тисяч значківців ГТО, що є по селах, є занадто мала цифра для аґрарної країни, якою є Совети. Щодо летунського вишколу, то треба при всіх тих даних звернути увагу на факт, що все цивільне летунство є безпосередньо підчинене комісаріятові внутрішних справ і що на летунів вишколюються лише чекісти, себто абсолютно вірні системі люди, а не загал комсомольців чи громадянство. Приналежність до комсомолу чи охота вчитися на летуна ще нічого нікому не говорять. Дозвіл видає комісаріят внутрішніх справ чи ҐПУ. Летунські клюби існують лише по більших містах, а по селах закладаються кружки тих клюбів, де охочі слухають теоретичних викладів про летунство, але практично з летунством вони нічого спільного не мають. (Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЧИ ЗА ТИМ ЖАЛУВАТИ?

Герстів щоденник „Ню Йорк Джернел" поміщує телеграфічне донесення з Сан Франсіско про розмови представника одної новинкарської агенції з санфрансіським фабрикантом одежі, Лейзором Різником, про життя в комуністичній Росії. Відносилася ця розмова властиво до життя на Україні, бо Різник відвідав Одесу, український порт над Чорним морем.

Цей Різник наговорив багато загальників. Він знав Одесу ще з царських часів, коли „вона була одним з найвеселіших міст". Нині вона, каже він, дуже сумна. Немовби завмерла. Нема гарних крамниць. Великі ресторани забиті дошками.

Чи треба було їздити аж в Одесу, щоб це довідатися? Чи не кажуть зрештою й самі комуністи, що життя в Одесі було колись дуже приємне для багачів, а нині таким воно не є? Чи доспіхи комуністичної господарки треба судити по тому, чого комуністи не хотіли досягнути? Пощо дорікати комуністам знищенням веселого життя для багачів в Одесі, коли комуністичний уряд саме поклав собі за ціль цього доконати?

ЗАРІБКИ РОБІТНИКА В ПРОЛЕТАРСЬКІМ РАЮ.

Коли комуністичний уряд Росії поклав собі за ціль, — так він каже, — завести гарне життя для робітників, то здається, що справедливо було би судити його по тому, що саме він завів для робітників, а не по тому, що він завів для неробітників.

Отже з розмови ґазетярів з Різником можна видушити трохи вісток і про це життя. Різник відвідав в Одесі одного свого приятеля, що є механіком. Цей приятель уважає себе за заможного чоловіка. Він з родиною заробляє місячно на американські гроші 90 долярів.

Відомо, коли рівняти цей зарібок з зарібком американського робітника, це мало. Та к як судити з зарібком робітників у Польщі, це багато. Щоб осудити справедливо, треба порівняти цей зарібок з його видатками в краю, де він живе.

ЖИТТЯ РОБІТНИКА В РОСІЇ.

Про його життя можемо набрати переконання, коли візьмемо під увагу, що цей механік платить за своє мешкання 32 доляри. Отже йому лишається на решту коло 60 долярів.

Яку поживу має він, можемо набрати поняття з того, що кварта молока коштує в Одесі $1.60, тузин яєць 60 центів, 2 фунти хліба 36 центів, фунт мяса $1.60, фунт цукру 60 центів.

Чи не вимовні цифри? Коли так живе „заможний" механік, то як живе простий „чорнороб"?

ОДНОЮ МІРОЮ.

Цікаво було би знати, скільки є між читачами газет Герста людей, що, читаючи ці вістки про тяжке життя робітників у комуністичнім раю, рівночасно спитаються: А як то живеться робітникам у Польщі? А як у Німеччині? А як у Швеції? А як в Італії? І накінець: як в Америці?

Бо коли говориться за тяжке життя робітників під большевицьким урядом, то чейже справедливо спитатися, як живеться деінде. Коли тяжке життя робітників під московськими диктаторами є поважним закидом проти московського уряду, то чи не можна того самого сказати про життя людей під іншими урядами?

Чому в ґазетах Герста не говориться про це?

ЯК ЖИВЕТЬСЯ РОБІТНИКАМ ПІД НАЦІСТАМИ.

„Лейбор Чест Ню3 Сервіс", що його видає спеціяльна організація американських юнійних робітників під президентурою Вилиема Ґріна, Метю Вова й Давида Дубінського, отже людей, далеких від лівого радикалізму, подає в числі з 8-го серпня ц. р. деякі дані про життя робітників у Німеччині.

За останніх кілька тижнів число робітничих юніоністів, суджених у німецьких судах, доходить до 3,000. Коли уряд каже, що німецький народ у 99% стоїть за уряд, всі німецькі вязниці та концентраційні табори переповнені вщерть.

На останній європейській конференції для політичних вязнів, що відбулася в Брюселі, в Бельгії, предложено статистику, що від 1933-го року в Німеччині засуджено за політичні переступства понад 225,-000 осіб.

В АМЕРИЦІ.

Полковник Френк Накс, що є офіційним кандидатом Републиканської Партії на уряд віцепрезидента Злучених Держав, виступав оноді в Гонтінґтоні, Вест Вірджінія, з промовою про основні погляди цеї партії на найважніші справи теперішнього часу. Він уважав за потрібне звернутися проти антагонізму між робітниками й фабрикантами. „У нашім американськім громадянстві", говорив Накс, „не повинно бути антагонізму між робітниками й промисловими удільовцями. Наша капіталістична система опирається на корпораціях, малих і великих".

Як видно з тих слів, американство помішане тут з капіталізмом. Цими словами Накс немовби говорить: Хто виступає проти капіталізму, той виступає проти американізму. Той не є патріот.

Тимчасом власне домагання покінчити з капіталізмом чуємо в Америці все частіше й частіше. І то не лишень від комуністів і соціялістів, котрих тепер в Америці мало хто слухає, але і від людей консервативних професій. Наприклад духовник Чарлз Вебер, професор Юніон Теолоджікел Семинарі, говорив на конгресі молоді стейту Ню Йорк дня 10-го травня, що молодь повинна покласти кінець капіталізмові в Америці й завести плянову господарку.

Чи може хтось сказати, що Вебер з його пляном усунення капіталізму в Америці є гіршим американським патріотом від полковника Накса з його утотожненням американізму з капіталізмом?

НЕРІВНОСТИ.

Герстів „Ню Йорк Джернел", подаючи донесення про розмови з Різником, дає наголовки: „Урядники в Росії нині багаті, а маси голодують".

Републиканський кандидат на віцепрезидентуру Злучених Держав, полковник Накс, признав у згаданій промові: „Капіталістична система в Америці створила нерівности".

Які саме нерівности — він не говорив. Зате тижневик „Ню Републик" рік тому подав був дещо більше про ті нерівности. Він порівняв був платні директорів великих американських підприємств з пересічною платнею робітників цих самих підприємств.

Для прикладу Директор „Ер Рідокшен Ко" брав на рік $45,000, а робітники в його фабриках заробляли пересічно по 23 доляри на тиждень. Директор „Америкен Сейфти Рейзор" брав $54,000, а його робітники пересічно по 20 долярів на тиждень (якби робили цілий рік, $.-040 на рік). І т. д.

Є ДВІ КЛЯСИ?

Полковник Накс остерігав американців перед ворожнечею між робітниками й власниками фабрик.

Ікес, секретар внутрішніх справ, говорив на радіо 16-го березня цього року: „Громадській відбудові краю противляться нині визискуючі кляси, до яких належать люди, котрі вже нині є багаті й могутні так, що це шкодить іншим людям, а котрі хотіли би мати ще більше багатства і ще більше влади".

Секретар Ікес не говорив, але ми знаємо, що це за сотворіння, що, наївшися само, не дасть іншому попоїсти, але запхає ноги в корито й усе попсвинить. Невже противитися цим людям, що скидаються на ті сотворіння, є непатріотичним?

Подружні розмови.

Панство Бартецькі сидять увечері в хаті й нудьгують. Нарешті каже вона:

— Знаєш, нині, перевертаючи у бюрку, я читала твій старий лист. Пишеш, що ти волів би зносити найтяжчі муки зі мною, як бути без мене в раю...

— Ну, бачиш — каже Бартецький — сповнилося.

ГОРОЖАНСТВО ТА ДІТИ.

(Восьма стаття про натуралізацію та горожанство).

Хто застановляється над справою американського горожанства, той мимохіть стрічається з деякими важнішими питаннями ніж самий вплив горожанства на діти.

У багатьох родин іміґрантів діти є американські горожани, а родичі чужинці. Це тому, бо кожна дитина, роджена у Злучених Державах, є ситизеном, незалежно від родичів. Ріжниці не можна бачити, поки діти ще малолітні. Хоч часто це маловажна справа, то однак не в тім якраз діло. Питання, з котрим треба числитись, це брак дисципліни та контролі над дітьми. Коли родичі та діти роджені у ріжних державах, говорять ріжними мовами та є горожанами ріжних країв, тоді питання багато тяжчі. Ті факти навіть деколи витворюють почуття у дітей, дуже несправедливі, що їх батьки чогось нижче й гірше, а це в результаті є причиною втрати батьківської контролі над дітьми.

Розуміється, коли діти ще малі, а батьки думають колись вертатись до свого рідного краю, тоді інша справа. Але коли діти роками ходили до американських шкіл, тоді нема надії, щоб вони згодилися жити у батьківщині своїх родичів. У таких то випадках багато родичів набувають американське горожанство, а саме тому, щоб удержати звязки, поміж ними та контролю над дітьми.

Коли діти іміґранта роджені у старім краю та з ним сюди приїхали, тоді справа є багато поважніша. В таких випадках діти є теж чужинцями та виставлені на ті всі некорисні обставини, що кожний чужинець, хоч навіть вони набули свою освіту в цьому краю та вживають тільки англійської мови.

Ось справа сина та дочки іміґранта, котрі внесли аплікації на державну службу, висвітлює цю обставину. Обоє перейшли іспит надзвичайно, але тільки дочка, роджена у Злучених Державах, дістала посаду. Хлопець, усього два роки старший, родився в старім краю, зараз перед виїздом до Америки з родичами. Коли його запитали про докази американського горожанства, тоді він зрозумів та переконався, що він чужинець і не може дістати працю, якої хотів. Якби одно з його родичів натуралізувалось перед скінченням його 21-го року життя, він автоматично був би американським ситизеном.

Якщо родичі не станути американськими горожанами, їх діти, роджені за границею, не мають доступу до майже всіх професій. Вони не можуть бути вчителями, інжинірами, архітектами, адвокатами та іншими професіоналістами, де вимагані дозволи видаються тільки ситизенам. Їх приймають без упередження до публичних початкових та вищих шкіл, але у багатьох стейтових каледжах вони мусять платити більшу вкладку ніж горожани.

Іміґрант, котрий має діти та дбає про них, щоб вони мали доступ на вищі становища, візьме ці факти на увагу підчас розважування справи горожанства. Коли його дітям ще не скінчилося 21 років життя, вони зараз стануть ситизенами, або будуть мати можливість цього добитися в короткім часі. За новим законом, котрий увійшов в життя з днем 24. травня 1934 року, діти до 21 років життя набувають горожанство по батькові або матері.

Розуміється, діти іміґранта чужинецького роду можуть самі натуралізуватися, але мусять укінчити 18 років життя, щоб могли дістати перші папери, а 21 років для одержання повних паперів горожанства. Подібно як кожний чужинець, вони мусять предложити посвідку приїзду, якщо привезено їх сюди перед 29. червня 1906 року. Котрих привезено малими дітьми, вони без сумніву не мають памяти про дату та спосіб приїзду. Часто вони мусять наражуватись на кошти та проволоку в ціли „леґалізації" свого побуту, заки їм дозволять натуралізуватись.

ФЛІС.

Вплив натуралізації чужинця на його родину та важні зміни, пороблені законом з 24. травня 1934 року, не дається вияснити короткою статтю. По повні дані читач повинен звернутися до книжечки під заголовком: „Як стати ситизеном Злучених Держав", виданої Чужомовним Інформаційним Бюром, 222 Четверта Евеня, Ню Йорк. Ціна примірника 25 центів.

Між сусідами.

— Пані Бриндзя, — жалується пан Будз своїй сусідці, — чи ви напімнули свого хлопця за те, що він наслідує мене?

— Так, я сказала йому, щоб не вдавав дурного.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПЕРША УКРАЇНСЬКО АМЕРИКАНСЬКА ОЛІМПІЯДА.

(Історична подія. — Значіння Олімпіяди. — Завдання молоді. — Завдання старшого громадянства. — Всі на **першу Олімпіяду 7. вересня** до Філядельфії!).

Американські українці будуть переживати нову хвилю в розвою організованого руху нашої молоді. Бо оце зараз по закінченню світлових олімпійських іґрищ у Берліні відбудеться у Філядельфії дня 7. вересня **перша українсько-американська Олімпіяда** заходами Злучених У. А. Організацій міста Філядельфії та Ліґи Української Молоді Північної Америки.

Перша Олімпіяда буде завершенням дводенних нарад Четвертого Конґресу Молоді, Нарад Українських Професіоналістів та 11. Зїзду Укр. Стрілецької Громади З. Д. Зовсім слушно голова комітету молоді називає цей день історичним у життю нашої іміґрації. Бо від цього дня наша молодь стане на ширшу **міжнародню** арену та буде гідно презентувати наш нарід між іншими народами світа.

Від цього дня збільшаться непомірно суспільно-народні обовязки нашої молоді і старшого громадянства, а вміру цього мусить скріпитись і їх організація.

Якіж це головні завдання Олімпіяди?

Перше завдання вказав нам уже представник молоді в тому, щоб зібрати ввесь наш атлетичний матеріял молоді, вишукати в ній скриті цінности та помогти Америці задержати перше місце у світових змаганнях. Ніхто не заперечить, що це один з найкращих способів добути добре імя для нашої іміґрації і цілого нашого народу.

Друге завдання Олімпіяди — в теперішньому деріторіяльному розмежуванню наших земель — це дати нагоду нашим змагунам старого краю стануги до змагань на міжнародній арені як **українцям** та ширити славу **України**.

А третє завдання це те, яке вже обовязувало і старинних греків у часі олімпійських іґрищ: повне замирення цілої нації і духове її обєднання.

Але чи підготована наша молодь до такого діла?

Так, підготована як слід. Від трох літ велася підготовна праця серед філядельфійської молоді і старшого громадянства. Перша спроба Олімпіяди з боку Злучених Організацій міста Філядельфії в 1935 році дала такі блискучі успіхи, що не було найменьшого сумніву про велике значіння загальної Олімпіяди. І підготова до неї пішла так далеко, що Перша Українська Олімпіяда відбудеться на одному з найкращих атлетичних іґрищ, а її програма буде під урядовим наглядом А. А. Ю-ні.

Отже справа Олімпіяди це вже не тільки справа філядельфійської громади, але це справа цілої нашої іміґрації.

Щож повинно зробити наше громадянство у цій справі?

Громадянство з Філядельфії й околиці повинно взяти масову участь у цьому святі так, як це зарядить місцевий комітет. Всі інші громади й орґанізації повинні подбати і дати фінансову допомогу своїм місцевим молодечим клюбам, щоб вони вислали якнайбільше учасників до змагань. Кожна громада в Злучених Державах і в Канаді, кожна найменша організація повинна мати свого представника на цих **перших українських іґрищах у Філядельфії дня 7. вересня ц. р.**

Тільки тоді Олімпіяда сповнить своє завдання серед нашої іміґрації та зближить молодь і старше громадянство до кращої громадської праці на місцях.

Українські Громади!

Шліть свою молодь до участи в молодечім Конґресі до змагань на **першу українсько-американську Олімпіяду!**

Хай імя України стане поруч інших народів світу!

Українська філядельфійська громада — її молодь і старше громадянство — зеднані вірою в повний успіх, ждуть на Вас зі щирим українським привітом!

Д-р Володимир Ґалан,
голова Злучених У. А. Організацій міста Філядельфії.

СТРАЙК В КЕМПІ „ССС".

5 година рано — трубка будить вставати; в годині 6 дзвін кличе на снідання; в год. 7. свист старшого кличе до роботи. Така є устава в „ССС" кемпах і всі мають її придержуватися. І придержувалася тих приписів наша 3702 компанія, аж на 3. серпня б. р. настала нагла зміна:

Коли т. з. „бюґел мен" став трубити, то його побито. Коли дзвін кликав на снідання — усі спали, а коли свистали до праці — ніхто й не рушився з бараків. Всім стало ясно, що хлопці страйкують. Страйкують проти господарки нового команданта, капітана М. Нелсона.

22 точки, списаних на петиції, підписаній 140 хлопцями, чекають нагоди, щоб вручити їх командантові — а капітана нема. Він поїхав собі домів до Дулут. Остався в кемпі лише лікар д-р Ф. Макенброк. Це ще більше роздратувало страйкарів. „То він собі їздить домів на обіди, а нам дає підлу їду, котрої і пес не хотів би їсти?" понеслися голоси незадоволених. „То ми маємо працювати без куска хліба, без мяса? То для нас нема ніяких забав, розривок і т. д."

Капітана ненавиділи гірш собаки. Він ніколи до нікого не заговорив, не засміявся, ні не пожартував, а мав такий поганий зір, що електризував усіх своїм поглядом.

Минає день а капітан не приїжджає. Д-р М. зі страху аж трясеться, бо не знає, що буде чинити розюшена юрба, а хлопці тільки мітінґують і нараджуються над дальшими плянами.

Вкінці **хлопці** почали терпіти голод. Дістали пару міхів барабоиь і печуть, варять, самі кухарять. Кілька хлопців видоїли фармерські корови, а сміливіші насилу добиваються до кухні і стараються насилу розбити замки.

Але надїжджає капітан. Зрозумівши ґрізну ситуацію — розсилає радіограми (майже кожний „ССС" кемп має свою радіостацію), прихаючи помочі. Надїжджають офіцири в військових автах — прослїджувати страйк. І хоч знайшли помилки по стороні командуючих — проте стали проти страйкуючих.

Але страйкарі не попускали. Стояли при своїм. І булиб ще сварились, колиб не нагле повідомлення йти гасити пожар на канадійським кордоні. Хлопці попоїли і зараз потягли до пожару.

Ф. Луців.

Верблюд.

Учителька: Чи знаєш, що верблюд може йти цілий тиждень, не торкаючи ні краплі води?

Ученик: І я також міг би, якби мене мама не вмивали.

Споріднення.

— Чи цей добродій ваш кревняк?

— Це третій чоловік другої жінки мого першого чоловіка.

І ҐУДЗИК МАЄ СВОЮ ІСТОРІЮ.

Винахідником ґудзика був данець Кноб. В XI. столітті Кнуд Великий володів рівночасно над Анґлією та південною Шотляндією, Данією і Норвеґією. Крім постійного війська, яке оплачували з державного скарбу, мав теж ґвардію, що належала лише до нього. Всі наслідники пішли його слідами. Вдержання війська та ґвардії коштувало багато, та набільше грошей йшло на причандали для підтримування одностроюю на вояках. Ті причандали, що понайбільше походили з давніх часів, пряжки, фібулї (шпилька, прикрашена для спинання кінців одягу, якої вживали ще в передісторичних часах, у старину й опісля), шнури не вистарчали для забезпеки вояків перед холодом, тимбільше, що вояк мусить носити одностайний однострій, зброю, не міг як слід зодягатися. Вживали насамперед рибячих остей замісць шпильок, потім справжніх шпильок, гафток. Щойно з початком XIV. століття Кноб упав на думку робити маленькі кружки з костей, з діркою в середині, щоб можна було пришпилити. Ті кружки мали входити в місцях, де однострій затято.

Так винайдено ґудзик. А назвали його Кноп, або Кнап, що й нині по данськи та шведськи значить: ґудзик. Німці додали лише букву „ф" на кінці й називають ґудзик „Кнопф".

Скоро стали вживати ґудзиків усі армії. Тепер перестали носити широкі, обвислі одяги. Чеський літописець Сваґецій у 1368. році оповідає, що за його часів носили по пять-шість рядів ґудзиків.

Не довго виробляли ґудзики лише з кости. Стали вживати до виробу ріжних матеріялів, головно металів. Мушкетери Карла IX. та цісарські каноніри носили жовті і мідяні ґудзики.

Коли за часів Мазарена (1602—1661 р., французький державний муж) вищі сфери стали вертатися до шпильок і гафток, то ґудзик став набирати права громадянства серед міщан і селян. Вони вважали ґудзик необхідною частиною одежі. Тому команданти конвоїв полонених не заковували їх у кайдани, лише казали їм пообривати ґудзики, а вже знали, що не втечуть їм.

Наслідком щораз більшого запотребування вибір ґудзиків скоро розвинувся. Зпочатку монополь виробу ґудзиків признали лише фабрикантам пряжок, яких промисл найбільше потерпів. Та зчасом стали фабрикувати ґудзики й токарі й інші ремісники, головно коли з приходом доби Відродження (Ренесансу) ґудзики були артистично виконані.

Франція й Анґлія своїми ґудзиками стали заливати всю Европу. Це загрожувало іншим краям, що також фабрикували ґудзики. Найбільше потерпіла на цьому Німеччина. У справу вмішався Фридрих II. і королівським розпорядком із 7. січня 1775. р. заборонив до Прусії спроваджувати ґудзики з чужих держав, а кожному свому громадянинові надав право продавати краєві ґудзики. Завдяки циновим ґудзикам, яких дуже багато вживала армія, принесло це пруській торговлі величезні доходи. В 1780. році були вже в Берліні в ґудзикарському цеху: 52 майстри, 17 вдів, 22 челядники та 21 термінаторів.

В Австрії від XV. століття робили ґудзики з кости, з верблюдиного волосу, з мосяжу, з цини, срібла і т. п., одначе австрійські фабрики з трудом видержували закордонну конкуренцію.

Цісарева Марія Тереса поручила анґлійцеві Ростгорнові оснувати у Відні фабрику ґудзиків, яку в рух вправляли кіньми. Для цієї ціли віддала йому в розпорядження великий державний будинок . Ця фабрика стал фабрикувати ґудзики багато дешевші, ніж дотеперішні, а зпочатку лише для армії. Сама цісарева з почотом відвідала раз фабрику й захоплювалася її виробами.

В 1787. році якийсь Льошенколь оснував у Відні фабрику емальованих ґудзиків із портретами й іншими малюнками.

Від 1800. р. виріб ґудзиків збільшується постійно та стає чимраз ріжнороднішиий. Завдяки машинам цей промисл розвинувся до оконечних меж.

ПРИЄМНІСТЬ.

Пан Шльойма Штінкфіш виїхав над море. На пляжі стрічає його знайомий.

— Ви купаєтеся?

— Чому я маю купатися? — дивується Шльойма — адже я тут приїхав для приємности.

ТАТІВ СИНОК.

До канцелярії меценаса Н. приходить його синок.

— Татку, скільки відбиток можна зробити одночасно на твоїй машині до писання?

— Десять до дванацять.

— Знаменито, бо саме учитель казав мені переписати десять разів: „Я не повинен спізнитися до школи".

АНҐКОР ВАТ

Пном Пенг це сьогоднішній осідок камбоджських королів. Далі на північ посеред пралісу є руїни палат їх середньовічних предків. Камбоджа мала найславніші часи між VIII. і XIII. століттям, опісля про неї нічого не було чути аж майже до кінця 19-го століття.

Подорож із Пном Пенг до Анґкору була для мене подорожжю у минувшину, а теперішність я оставляв позад себе. Коли перед сходом сонця всідав я до авта та спитався, коли будемо в Анґкорі, шофер-туземець відповів зовсім влучно, що не знає. Зараз за містом переїхав пса, а буддійцям їх релігія заборонює вбивати звірята — тому пророкував, що нині напевно піде недобре.

Незадовго переїжджали ми невеличким селом, а вузькою дорогою перед нами їхав ряд двоколісних, возів, тягнених буйволами. Везли камінь на будову дороги.

Тоді в лютому вже від 5 місяців не падав дощ, тому дорога була добра. Ішла рівниною, на якій попри оселі туземців були рижові поля, тепер із жовто блискучими колосками. Села були рідко порозкидані, а де їх не було, там тяглася густа джунґля, в якій жили стада диких слонів і інших звірів, з якими не добре зустрітися. Та за дня ще доволі безпечно, бо звір шукає спокою далеко від доріг, зате нічю ніякий шофер не відважиться їхати туди.

До Анґкору дістався я щойно в 11. годині в ночі. Небо було засіяне звіздами, з ліса повівав свіжий воздух.

Приїзд до Анґкору був для мене несподіванкою. Праліс, що шість століть скривав руїни, тому небагато літ уступив перед людською рукою, бодай настільки, що не закривав виду на руїни колишньої святині. За великим мочарем стояла низька, довга будівля з ґалерією, а над середущою частиною знімалися пять веж у формі ґранати. Біля бунґаля, в якому жили кілька туристів, було маленьке село тубільців, щось пять хат. На травистій площі перед святинею стояв деревляний монастир буддійських бонзів. Це було все, що пригадувало людське життя. Довкола простягався праліс із своїм таємним життям, або радше із вічною боротьбою за існування.

Рано, зараз після сходу сонця вибрався я оглянути руїни. Анґкор Ват побудований щойно в 12. столітті, а довкола нього є далеко старші будівлі, з 8. і 9. століття.

Камбоджське слово „ват" значить „святиня". Святиня поставлена була дуже дбайливо, тому встоялася до наших часів у далеко ліпшому стані, ніж довколишні світські будівлі. Якої півтори милі звідси є Анґкор Тгом, що значить „королівська резиденція". Тут руїнницька сила пралісу мала лекшу працю.

Великі водні басейни, сонцем залиті подвіря, тьмаві ґалерії, а зараз біля них трависті площі, зарослі кокосовими пальмами, ступневі тераси, будовані одна понад одною, вкінці головна святиня, що знімається понад обширною купою будівель, закінчена пятьма гарними вежами, що колись були позолочувані — це все говорить про високий будівельний змисл колишніх мешканців кґмерів. Все їх життя зосереджувалося довкола релігії, а вислідом того була чудова святиня, яка в світі не має собі рівної.

Анґкор Ват це лише незначна частина міст і палат, що їх руїни розсипаються у пралісі на просторі 30 квадратових миль. Римське форум, Акрополіс, Тімґад, Люксор і Теба зґубилися би на цьому просторі як зеренце піску на долоні. Камбоджські руїни набирають іще тим більшої краси, що вони серед пралісу, коли нпр. довкола римських чи грецьких старинних руїн є новітні будівлі, нова цивілізація.

Обем святині Анґкор Вату виносить 5 і пів милі. Із дороги, при якій стоїть бунґальо, видно насамперед водні басейни, вкриті цвіттям лотосу й лелії, потім трависті площі з безчисленними пальмами, а за ними фронтом святині. Здалека святиня виглядає низька, наче притиснена. Колиж ідете терасою, святиня постійно приближується, збільшується, стовпи чимраз виразніші. До цієї святині нарід не мав доступу, лише князі. Вони були посередниками між народом і богами.

На вимощеній терасі досі видно сліди коліс возів, що туди їздили тому 800 літ.

На ґалерії колюмн, що окружають усю святиню, на стінах вирізьблені релієфи зі сценами з індійських епосів і з життя населення. Ті образи, що заховалися зовсім добре, займають в Анґкорі 8,000 квадратових ярдів. Крім того є їх дуже багато на довколишніх руїнах. На образах тих представлена релігійна й політична історія славного народу, що колись жив тут.

Посеред фронтону є входові брами з виходженими ступнями, а від них веде кілька сходів на три поверхи. Кожний поверх творить чотирокутник, окружений ґалеріями та стовпами. Є там багато статуй, в більшости Будди, а на них досі видно червону та золоту фарбу.

На другому та третьому поверсі були колись головні святині під наглядом священиків. Було кілька каст, а кожна сміла вступити лише до означеної частини святині.

Культура тих будівель індійська. Кілька століть після Христа продістався тут браманізм, із трійкою богів Брамою, Шівою та Вішною. Анґкор Ват присвячена була богові Вішну. У святині в Байоні, що є яких 300 літ старша ніж Анґкор Ват, а лежить кілька миль далі, є 51 веж, а на кожній з чотирох сторін, наскільки заховалися, витесана голова бога Шіви, в надприродній величині.

Пізніше продісталася до Анґкору буддійська релігія та закріпилася, коли після упадку кмерської держави в 14. столітті Камбоджа дісталася під владу Сіяму.

(За Йосифом Томасом переповів **М. Н.**).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 15-го серпня ц. р. померла **ЮЛІЯ КАТУЛЬКА**, члениця товариства „Дністер", від. 361 У. Н. Союзу. Вона родилася в Плейнс коло Вилкс Бері, Па., 4-го жовтня 1911 р., як дочка Йосифа й Катерини Катульків. Полишила мужа Альфреда Ґанджі й 7-місячного синка. До У. Н. Союзу належала від 1927 року. Похорон відбудеться у вівторок, 18-го серпня, в 9-тій годині рано, з дому жалоби 2063 — 86-та вул. у Брукліні. Товариство „Дністер" видало заклик до всіх членів зявитися на похорон. **В. І. П.**

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(84)

Та втікачам у найкритичнішім моменті знов усміхнулася доля. Як тільки вони добігли до нетрів, канібали здержалися й ні один з них не важився переступити чорної границі нетрів. Бо, за їх віруванням, нетрі вночі є повні всяких духів, які небезпечніші від диких звірів. Перед нетрами вони всі здержались, мов спантеличені вівці.

Ватажок Ґаля Ґаля зібрав їх усіх докупи і виголосив до них промову. Він радив їм під ніч занехати дальшу погоню, а розпочати її наново другого дня вранці. На його думку, вязні не могли далеко відбігти впродовж ночі, бо над ними висіла небезпека духів і диких звірів. Вони будуть блукати біля села, а вранці вони їх схоплять.

Чорні вернулися до села й позамикали за собою брами. Утікачі подалися в глиб нетрів. Маленький чорний карлик Юкунда починався тепер своїми здібностями. Показалося, що в нього шалено розвинений інстинкт, який направляв його напотемки на правильний шлях. Він повзав на колінах, заглиблявся в корчі та все знаходив якусь нову стежку.

Впродовж пів години чотири втікачі вандрували мовчки, не обзиваючись один до одного. Нагло Юкунда здержався, втягнув ніздрями кілька разів повітря і насторожив уха. „Лев!" — прошептав він. „Лев, він іде на нас! Скоро на дерева!" Одначе в темноті ночі близнята Тарзана не могли запримітити дерева.

Виродок.

— Мої сусіди не мають щастя до синів. Один все грає і програє, а другий краде.

— А той третій?

— З ним найгірше. І грає і краде: він є композитором.

Він знає!...

— Поглянь, це знимка моєї жінки. Подібна?

— Чудова знимка! „Алямінутна"?

— Так, ти по чім пізнав?

— Бачу, що має уста замкнені.